

HATIR
Gİ
L
PATI
MİDHAT
BAHÂRÎ
BEYTUR
AT
K

Pîr Aşkına

MEVLEVİ SEYHİ MİDHAT BAHÂRÎ'NİN MEKTUPLARI

Giris

Midhat Bahârî Beytur

Kendi Kaleminden Özgeçmişi ve Eserleri¹

İsmi “Ahmed Midhat” mahlası “Bahârî”dir. İstanbullu’dur.

Eskiden Lâle ve Çırağan safâlarına cilve-gâh olan Haliç’in, nedîmleri bülbüller gibi şûh ve şen terennüm eden sâdâbâdına doğru lâtif bostanlar, yeşil ormancıklar içinde uzanan ve

1 Eski harflerle tahminen 1927 yılı sıralarında yazılmış bu kısa Özgeçmiş (3 ypr.) Midhat Bahârî tarafından F. Nâfiz Uzluk’a gönderilmiştir ve kendisi ile ilgili bilgi veren kaynaklarda yer almamaktadır. Metin verilirken gereken yerlerde parantez içerisinde tarafımızdan -az sayıda- eklemeler yapılmıştır.

Bahârî’nin hayatı ve eserleri hakkında ayrıca şu çalışmalara bakılabilir: *İstanbul Ansiklopedisi*, V, 2723–2724;– *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, I, 292;– İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, I, 170–172; – Mütjgan Cumbur, “Beytur, Ahmet Mithat Bahârî”, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, II, 260–261, Ankara, 2002; H. Hüseyin Top, *Mevlevî Usûl ve Âdâbu*, İstanbul, 2001, s. 72, 102, 110 (Dipnotlar); Edip Seviş, “Mevlevî Şair Midhat Bahârî Beytur ve Neyzen Fahreddin Dede Efendi”, *VI. Millî Mevlânâ Kongresi-Tebliğler*, Konya, 1992, ss. 83–86; Emin Işık, “Midhat Bahârî”, *TDVİA*, XXX, 6–7; A. Nezih Galitekin, “Tozlu Sayfalar Arasından Ahmed Midhat Bahârî Beytur”, *Yedi İklim*, c. V, Sayı: 43, Ekim 1995, ss. 67–69; Nuri Şimşekler, “Midhat Bahârî ve Feridun Nâfiz Uzluk’a Gönderdiği Mektuplar”, *X. Millî Mevlânâ Kongresi-Tebliğler II. Cilt*, Doğumunun 100. Yıldönümü Anısına Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk Armağanı, 2-3 Mayıs 2002, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 2003, ss. 127–139; H. Nur Arıran, “Ben Sizin Aşkınızın Aşkıyorum”, *Keçkül*, Sûfi Gelenek ve Hayat, Ocak-Mart 2003, ss. 72–79.

Ayrıca ailesi, çocukluğu, Mevlevîliği, eserleri, çalışma hayatı vs. hakkında elinizdeki eserin 3, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 34, 35, 37, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 71, 73, 74, 77 numaralı mektupları.

İstanbul'un kadîmen en güzel ve kibar bir nüzhetgâh-ı tabîisi olup kıymetli şâirlerimiz tarafından:

*Ey nev-bahâr-ı ıçve Bahâriyye semtine
Bir sünbülâ hevâda hurâmân olur musun?*

gibi şiirlerle yâd ve vasf olunan Bahâriye'de 1295 (M.1878) tarihinde doğdu.

Pederi, Kütahyalı Emir oğlu diye ma'rûf, ulemâdan Mustafa Sâlim Efendi hafîdi kısmet-i askerîyye başkâtibi merhûm Mehmed Nuri Efendi'dir.

Mehmed Nuri Efendi'nin dört çocuğu vardı. Mustafa Râfet, İsmail Zihni, Fâtıma Muhsine, Ahmed Midhat. İşte Midhat Bahârî, bu dördüncüsü olan en küçüğüdür.

Vâlidesi cihetiyle de nezîh ve muhterem bir âileye mensuptu. Annesi Hatice Âliye Hanım Bahâriye'de kadîmen Taşlı Burun Dergâhı denilen tekkenin yetmiş sene meşîhatında bulunmuş olan urefâ-yı Sa'dîyeden Şeyh Süleyman Efendi'nin kızıdır.

Midhat Bahârî, pek küçük bir yaşta iken babadan mahrum kaldı. Bir müddet annesiyle beraber büyükbabası Şeyh Süleyman Efendi'nin himayesinde büyüdü. Mebâdi-i ulûmu, Dârü'l-feyz-i Hamîdî mektebinde tahsil etti. Bilâhire büyük biraderi Ankara Defterdârı İsmail Zihni Efendi ile birlikte Anadolu'nun pek çok yerlerini dolaştı. Bitlis İdâdî-i Mülkiyesi'nde orta tahsilini ikmâl etti. Ulemâdan müftû-i belde Kürt Sa'îd Efendi'den ulûm-i Arabîyye, üdebâdan Gâlib Bey'den Türkçe edebiyat ve sâir hususî muallimlerden de ulûm ve fûnûn-ı lâzımeyi tederrüs etti.

Muallim Nâcî'nin daima takdir ile yâd ettiği üstâd-ı şüheyri Mesnevîhân Hâce Tâhir Efendi'nin yetiştirdiği erbâb-ı fazîletten diğeri büyük biraderi Mustafa Râfet Efendi'den Fârsî, bir taraftan da Bâyezid ders-i âmlarından müderris Hü-

seyin Avnî Efendi'den Arabî tahsilini ikmâl ederek me'zûniyet ru'usu aldı ve bir kıt'a ma'ârif müşâtıyla taltîf edildi.

Ulûm-i şarkiyye ve garbiyedeki vukûf-ı küllîsiyle be-nâm "el-Cevâ'ib" gazetesi sahibi Fâris Efendi'nin müstefidâne fazîletinden *Etvâku'z-zehab*, *Munkız mine'd-dalâl*, *Ablâk-ı Hamîde* kitaplarının mü'ellif ve mütercimi fâzıl-ı şüheyr Muhammed Sa'îd Efendi'den de ayrıca edebîyât-ı Arabiyye ve Türk lisânîyâtı tahsil etti. Bahâriye Mevlevîhânesi şeyhi urefâ ve şu'arâ-yı Mevleviyyeden Şeyh Nazîfzâde Hüseyin Fahri Dede Efendi'den *Mesnevî-i Şerîf*'i Fârsî takrîri üzere okudu; o büyük kitabın ince ve zarif nüktelerini, gavâmizini anlamaya yüksek bir aşk ve iman ile çalıştı. Mesnevî'nin feyyâz-ı câzibesini, Mevlevîliğin tannân şiiir ve musîkîsidir ki onu, daha pek genç iken *Mevlevî* yaptı. Mevlevîliğin ruhundan feyyâz bir nûr aldı. Hele yer yer zümrüdîn elmacıklarla süslü olan Bahâriye'nin durgun sahilinden denizin parlak, mâ'î satırları üzerinde nûr u sâye ile birleşerek ilâhî akisler yapan mevlevîhânenin, o ruhânî ma'bedin sükût-i lâhûtîsi arasında bülbüllerin terennümleriyle birleşerek tatlı bir âheng-i aşk ile zaman zaman yükselen Şeyh Hüseyin Efendi'nin, o üstâd-ı nâyînin muhrik ilâhî ney taksimleri, üstâd-ı mûsıkî Zekâî Dede'nin nağemât-ı tarîyyini dinledikçe şiiirin, mûsıkînin saf, nezîh kanatlarıyla fikren daima yükseliyor, Mevlâna âşığı, bed'îyyât meftûnu olan ruhunda incizâbî zevkler, neşeler, ilhâmî şiiirler, bed'î'alar yaşıyordu. Güzel yazılar, güzel şiiirlerle matbû'âtımızı süslemeye başladı.

Gençliğinden beri memleketin ilim ve irfânına, matbû'âta hizmet etmeyi seven Midhat Bahârî'nin edebiyatımıza cidden müfîd ve nâfî' hizmetleri vardır.

Senelerce *Hazîne-i Fünûn*, *Resimli Gazete*, *Mekteb*, *Ma'ârif* mecmûalarının hey'et-i tahrîriyesinde bulundu. Bu güzel mecmûalarda edebî makaleler yazdı, güzel yazılar neşretti. Hersekli Ârif Hikmet, şâir Mehmed Âkîf, İbnü'l-Emin

مدحت برای

اسی [احمد مصطفی] تخلصی [بخاری] در . استخوانی

اگرچه بدله و جلاغانه صفایرینه جلوه گاه اردوئے عظیمی ، بخاری بلبلک شوق و شوق شرم انده عبادتیه
دوختی لطیف بوستانار ، نیل اورما جملرا حتمه اورامانه و استخوانی دنیا اینه کوزل و کلبه برره هفتکاه فیضی اولاد
تخلصی استخوانی فرجه :

ای نوبله عتوه بخاریه سنه
بخیل کوزده فرامانه ادورینک

کی شکرله یاد و وصف ارمانه [بخاری] ده ۱۳۹۵ تا حتمه دوختی
بدری ، کوا کله ای ازلکی بینه : درت عبادتیه مصطفی عالم اقصی حقیق قسطنطنیه نامه کاجی
محمد زوی اقصیه :

محمد زوی اقصی درت عتوه واری : مصطفی اقصی ، اخیل لکلی ، نامه حتمه ، احمد مدحت ،
ایته مدحت بخاری ، بودور بختی اولاده ان کو کلمه .
والدهی عتوه ده نوبه رحمت بقاله به سوک . اسی قیصر علی خانم ، بخاریه ده قیما لمانی بونه
در کاله و قیما کلمه شکرده بونسه اولاده عرفه حیدیه ده شیخ سلیمان اقصی قری در .
مدحت بخاری ، ان کو کلمه برانسه انکه باا و نه محمد قالی . برت آینه بیه بر بدو ک باا سی شیخ سلیمان
اقصی عتوه بونوری . ماری عتوه ، ارا اقصیه حیدیه کلمه کسلی اسی . بالافره بیرون باری اقصیه قری
اخیل لکلی اقصی ایله بلکه اما اولیک بی بونه براری و ولاده . حیدیه اعداؤ و کلمه ارا نه کسلی انکه اسی .
عبادتیه نفسی کله کور و حیدیه اقصیه علوم عربیه ، ابادتیه علم کلمه در کلمه ادبیات و سایر خصوصیتله اولاده ده علوم و فنون
لا زری برت اسی

معلم ناچق بی اوما قیصر ایله ارا اسی ارا اسی ارا اسی . مکتوبه حیدیه طاهر اقصی کلمه کلمه ارباب مصلحه و کلمه بیرون
براری مصطفی اقصی اقصیه فانی ، بخاریه ده بایر و شیخ سلیمان درت عتوه اقصیه عربی کسلی انکه اسی درت
ما و نوبه برت اسی ، و درت عتوه معارف ناچق کلمه اقصی
علوم عربیه ده کی و نوبه کلمه خانم [الجلیات] عربیه سی صاحب فانی اقصی مصلحه اقصیه -

Mahmûd Kemâleddîn, Yenişehirli şâir Hâşim Beylerle birlikte *Revinli Gazete*'yi çıkardılar. Bu mecmûalar, o zamanlar memleketimizin ilim ve irfânıyla tanınmış mümtaz sîmâlarının, güzel yazılarına, yüksek fikirlerine ma'kes intişâr oluyordu.

Tercümân-ı Hakikat ve müsavver *Servet-i Fünûn* gazetelerinin, müştereken Girid muhtâcîni menfaati için neşrettikleri nüsha-i yegâne-i fevkalâde de mûnderic "Bir Edîb İle Bir Tenbelin Muhâveresi" unvanlı makâle, udebâmızın arasında pek beğenilmiştir. Arab edebiyatı, Türk edebiyatı hakkında yazdığı mufassal makâle-i tedkikiyeyi, Ahmed Midhat Efendi merhûm, *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde takdirlerle neşretmiş, istikbâl-i ilmîsindeki tekemmülâtı müjdelemiştir.

Bu suretle matbû'âtımıza, ilme, edebiyata hizmetler îfâ etmekle beraber ayrıca ta'lîm ve tadrîs ile de vatanımızın gençlerini tenvîrden geri durmazdı.

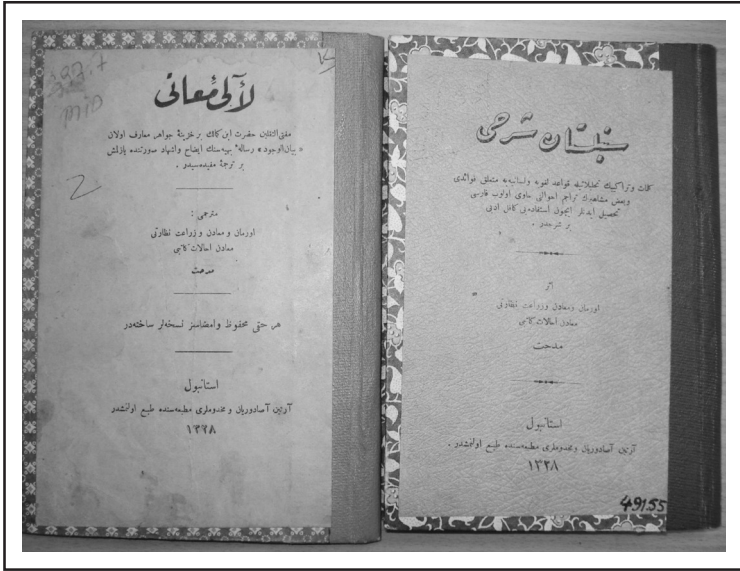
Vefâ İdâdîsi'nde Türkçe, Kitâbet, Ahlâk, Ma'lûmât-ı Medeniyye muallimliklerinde ve bazı hususi mekteplerde de Kitâbet, Türkçe, Tarih ve Edebiyat muallimliklerinde bulundu. Ayrıca hususi ve fahrî tadrîsât da yapardı. Bu suretle bir hayli zeki gençlerimizi, ilim ve irfânıyla müstefid etti, yetiştirdi. Bunlardan biri de şâir Emin Hâkî merhûmdur.

Me'mûriyet-i Resmîyesi

Maliye Nezâreti Muhasebe-i Umûmiye Merkez Kalemî'nde, Ticaret Nezâreti Me'âdin Müdiriyyet-i Umûmiyesi İmtiyazlı Me'âdin Baş Kitâbeti'nde, Me'âdin Müdiriyyet-i Umûmiyesi Mümeyyizliği'nde, Sicil ve Me'mûrîn Müdiriyyeti Mümeyyizliği'nde, Beyoğlu Tâlî Mübâdele Komisyonu Azalığı'nda bulundu.

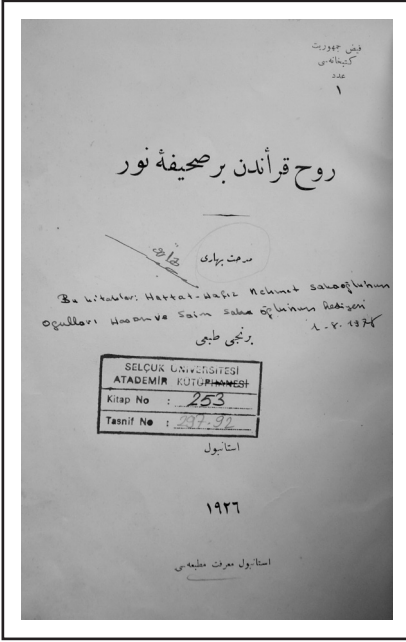
Şimdiye Kadar Tab' ve Neşrettiği Eserleri

1. *Ravza* (İstanbul, 1314, 29 s.): Edebiyata ait ahlâkî küçük bir eserdir.
2. *Le'âli-yi Ma'ânî* (İstanbul, 1328, 40 s.): Türk füzelâ-yı benâmından İbn Kemâl'in *Beyânü'l-vücûd* nâmındaki kıymetdâr eserinin izâh ve işhâd yolunda edîbâne yazılmış Türkçe güzel bir tercümesidir. Vahdet ve tasavvufa dâirdir.
3. *Sünbülîstân Şerhi* (Dersaadet, 1325, 225 s.): Edebî, hikemî ve tarihî bir takım küçük, münteheb güzel hikaye ve şiirlerden müteşekkil olan *Sünbülîstân* namındaki Fârsî eserin kavâ'id, lugat ve lisan nokta-i nazarından tahlîli, edebî ma'lûmât-ı müfîde ilâvesiyle yazılmış pek müfîd bir şerhidir. Vaktiyle mekteplerde de kabul edilmiştir.

Le'âli-yi Ma'ânî ve Sünbülîstân Şerhi

Rûh-i Kur'ân'dan Bir Sahîfe-i Nur

4. *Gâşvâr* (? , 64 s.): Çocuklar için ahlâk-ı İslâmîyye hakkında yazılmış bir kırâ'at kitabıdır.
5. *Risâle-i Sipehsâlâr Tercümesi* (İstanbul, 1331, 218 s.): Maşrûğın medâr-ı iftihârı olan Hazret-i Mevlânâ'nın hayat ve menâkıbına dâir yazılan ve Mevlvî tarihi için en doğru, en kıymetli bir me'haz olan *Risâle-i Sipehsâlâr*'ın feyizli, câzib bir üslûb-ı âlfî ile yazılmış edebî bir tercümesidir.
6. *Rûb-i Kur'ân'dan Bir Sabîfe-i Nâr* (İstanbul, 1926, 40 s.): Peygamberimizin evsâfına ve *Kur'ân*'ın rumûzâtına ait Âyât-ı celîleden bazılarının selîs tercümelerini ve bunlardaki ma'âni-i feyziyye ve lâhûtîyyeyi hâvî bir eserdir.
7. *Destegül* (İstanbul, 1927, 218 s.): Hazret-i Mevlâna'nın *Dîvân-ı Kebîr*'inden, *Mesnevî*'sinden toplanılan lâtif bazı eş'âr ile bunların selîs Türkçe tercümelerini hars ve tarih-i edebiyatımıza müte'allik, âsâr-ı Mevlânâ'ya dâir tedkîkât ve ma'lûmât-ı vecîzeyi hâvî âşıkâne yazılmış edebî, güzel bir kitaptır.
- Sabîfe-i Nâr*, Allah sözünü büyük Muhammed'in fem-i mübârekinde naklediyor; *Destegül*; kelâm ve ilhâm-ı Rabbânî olan sânihât-ı lâhûtîyyeyi büyük Mevlânâ'nın lisân-ı aşkından nurlarla neşvediyor. İkisi de feyyâz birer eser-i edebîdir.

تَجْرِبَةُ سَنَةِ الْبَيْتِ الْمَسْكُونِ
بِمَنَاقِبِ حَضْرَتِ خَدَوَنْدَكَرِ
قَدَسَ سِرِّهِ الْوَالِدِ الْعَالِيِّ

مجله

مترجمی

طریقت علیہ مولویہ بندکانندن

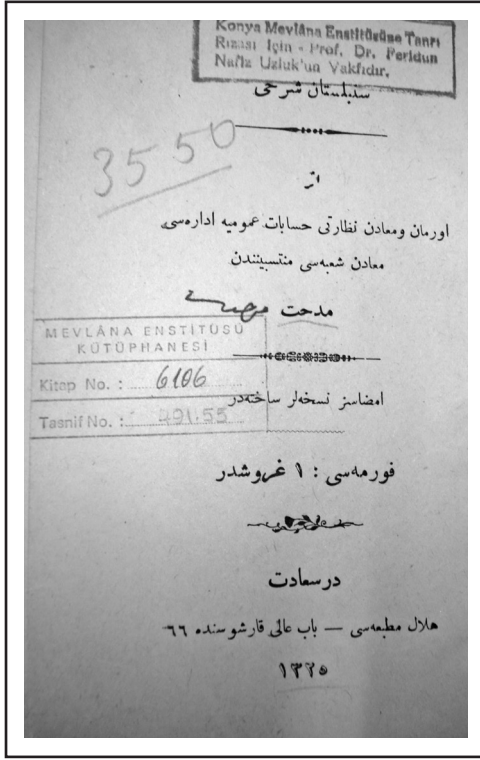
مرحمت بہاری حسامی

کتابخانہ

مرحقوق محفوظ و ہر نسخہ مترجمک امضائی حاویدر

در سعادت — سلاتیک مطبعہ سی

۱۳۳۱

Sünbülîstan Şerhi

Diğer Eserleri²

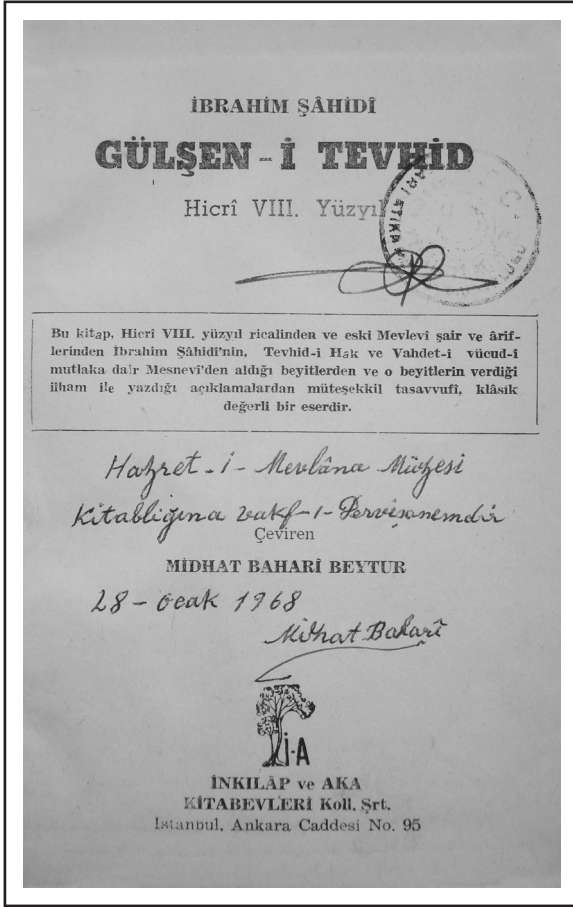
Midhat Bahârî'nin tamamı eski harfli kendi zikrettiği yukarıdaki eserlerinin haricinde yeni harflerle yayınladığı kitapları da şunlardır:

1- *Divan-ı Kebir'den Seçme Şiirler* (Dîvân-ı Şemsü'l-hakâyık), I-III c., MEB. Yay., İstanbul, 1959-1965; Diğer Baskıları: Aynı Yayınevi, 1989-1990; 1995

2- *Münâcât-ı Mevlâna* (Tercüme), Tan Gazetesi ve Matbaası, İstanbul, 1963, 78 s.

2 Bu bölüm tarafımızdan kaleme alınmıştır.

5- *Gülşen-i Tevhid* (Tercüme), İstanbul, 1967, 293 s.; bu eserin ikinci baskısı da Kırkambar Kitaplığı tarafından yapılmıştır (İstanbul, 2002). Midhat Bahârî'nin yayınlanmış son eseri olan *Gülşen-i Tevhid*, Muğlalı Mevlevîlerden Şâhidî Dede'nin (öl. 1550) Farsça bir eseri olup Mesnevî'den seçilen altı yüz beytin toplam üç bin beyitle şerh edilmesini kapsamaktadır.⁵

3 Şâhidî Dede ve *Gülşen-i Tevhid* hakkında daha geniş bilgi için bkz. Nuri Şimşekler, "Şâhidî İbrahim Dede'nin *Gülşen-i Esrâr*'ı, Tenkitli Metin-Tahlil", S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 1998, s. 42-45.

Midhat Bahârî'nin Yayınlama İmkânı Bulamadığı Eserleri⁴

1- *Mevlâna'nun Rubâîler Divanı*: Midhat Bahârî, Uzluk'a gönderdiği mektuplarda sık sık sözünü ettiği bu tercümesini Farsça metniyle birlikte yayınlamayı şart koşmuş, fakat başvurduğu yayınevlerine bunu kabul ettirememiştir.

2- *Gazâlî'nin Kitâbu'l-İlm'i*: Bu eser de yayınlanmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderilmiş, fakat hazırlanan jüri raporuna göre 'tercümesindeki bazı yanlışlıklar sebebiyle' yayınlanması kabul edilmemiştir.⁵

3- *Şiir ve Musiki Bakımından Mevlevîler ve Bazı Hususiyetleri*: Çalışmamızda bu eserle ilgili bir bilgiye tesadüf edemedik.

4- *İlim ve Edebiyatımıza Hizmet Eden Bazı Mevlevî Simalar*: Bu eserle ilgili de bir bilgiye ulaşılamamıştır.

5- *Geçmiş Büyüklarimizi Kwaca Analım*: Bu eser hakkında da bir bilgimiz yoktur.

6- *Hoca Saîd Efendi Kimdir*: Elimizde herhangi bir bilgi yoktur.

7- *Çocukluk Hatıralarım*: Bu eserle ilgili de bir bilgiye ulaşamadık.

Yayımlanmış Makaleleri

"Mevlâna Kimdir? Mevlâna'nın Bir Şiiri", *Konya Halkevi Mevlâna Özel Sayısı*, 1943, ss. 21-25.

"Mevlâna-Efendimiz", *Mevlâna Yıllığı*, Turizm Derneği, Konya, 1963, ss. 7-12.

4 Bu liste Midhat Bahârî'nin *Mibrâb-ı Ağık* adlı eserinin sonundan alınmıştır.

5 Midhat Bahârî bu konuylay ilgili olarak F. N. Uzluk'a yazdığı mektupta jüri olarak görevlendirilen Suriyeli bir okutmanın 'sudan sebeplerle' tercümesine olumsuz rapor yazdığını ve bu nedenle eserinin basılmadığını anlatır (*22 Mayıs 1953, Mektup No: 63*).

“Mevlâna Aşk ve Şefkat Timsalidir”, *Mevlâna Güldestesi*, Konya, 1964, ss. 22-29.

“Mevlevî Tarihine Kaynak Yazanların Yüce Önderi Sultan Veled”, *Mevlâna Güldestesi*, Turizm Derneği, Konya, 1964, ss. 28-32.

“Mevlâna Kimdir? (Who is Mavlana?)”, *Mevlâna Güldestesi*, 1966, ss. 18-21; Aynı makale, *Çağrı*, c. XIV, Sayı: 143, 1969, ss. 14-55.

“Nahl-i Tecelli”, *Mevlâna Güldestesi*, 1967, ss. 11-13.

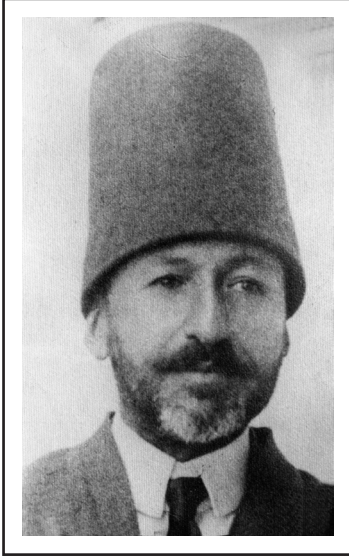
Tahsili ve Edebî Şahsiyeti⁶

Asıl adı Ahmet Midhat olup, Eyüp Sultan Bahariye Mevlevîhânesi'ne intisabı ve şiirlerinde “Bahârî” mahlâsını kullanmış olmasından dolayı “Midhat Bahârî” diye tanınmış ve öyle anılmıştır. Soyadı kanunu çıkınca, “Beytur” soyadını almış, Ahmet Midhat Bahârî Beytur olmuştur.

Ahmet Midhat, 1879 yılında Eyüp Sultan semtindeki Taşlıburun Sa'diye Dergâhı'nda doğdu. Babası Askeri Mahkeme Başkâtibi Kütahyalı Mehmet Nuri Efendi, anası Sa'diye Dergâhı şeyhi Süleyman Efendi'nin kızı Fatma Âliye hanım'dır. Babasını küçük yaşta kaybettiği için annesi ile birlikte dedesi Süleyman Efendi'nin yanında kaldı ve onun terbiyesi altında yetişti.

İlkokulu Eyüp Sultandaki “Dâru'l-Feyz-i Hamidî” mektebinde, ortaokulu “Eyüp Askeri Rüşdiyesi”nde okudu. İdadî (Lise) tahsilini, daha sonra Ankara Defterdarı olacak olan ve o sırada Bitlis'te görevli bulunan ağabeyi İsmail Zihnî

6 Bu bölüm Midhat Bahârî'nin sohbetlerinde bulunup, onun hakkında çalışmalar yapan Dr. Emin Işık tarafından elinizdeki esere konmak üzere kaleme alınmıştır. Merhum Midhat Bahârî'nin anısını yaşatması ve katkılarından dolayı zât-âlilerine teşekkür ediyoruz.

Midhat Bahârî orta yaşlarda
(Ali Fikri Kökçin arşivi)

Bey'in yanına giderek, Bitlis İdadîsi'nde tamamladı. İlk dinî bilgilerini dedesinden, Şark dilleri ve edebiyatındaki köklü ve derin kültürünü münevver aile çevresinden ve ailenin seçkin dostlarından edindi. Farsça'yı diğer ağabeyi Mustafa Rafet Efendi'den ve aynı semtle, komşu tekke olan Bahârîye Mevlevîhânesi şeyhi, şâir, bestekâr, neyzen ve Mesnevîhân Hüseyin Fahreddin Dede Efendi'den, Arapça'yı da Beyazıt ders-i âmlarından ve Dârü'l-fünûn müderrislerinden Hüseyin

Avni Efendi'den öğrendi. Bu zatın diğer derslerine de devam ederek, medreseden mezuniyet icazetnâmesi, ayrıca gümüş liyâkat madalyası aldı. Devrin sayılı aydınlarından biri olan kayınpederi Mehmet Saîd Efendi'den Arap edebiyatı okudu. Bu ders ilişkisi, daha sonra hocasına damat olma sonucunu doğurdu. Yine o devirde, *Sabîhi Bubârî* hafızı olarak tanınan muhaddis Saîd Efendi'den *Bubârî* kıraat eyledi. İlmine ve irfanına hayran olduğu Hüseyin Fahreddin Dede'nin yanında, Mevlevî usûl ve âdâbına uygun olarak çile çıkardı ve "Semâzen" oldu. Hâtûniye şeyhi Hüsâm Efendi'den Mesnevîhânlık icazeti aldı. Konya makam çelebisi Abdülhalîm Çelebi'den destar alarak, dede unvanını kazandı (1924).

Elinizdeki eserin 26 Seferü'l-hayr 1370/5 Birinci Kânûn 1950 tarihli 54 No'lu Mektubunda da tafsilâtlı olarak görülebileceği gibi, Ankara Mevlevîhânesi'ndeki bir sohbet sırasında, Midhat Bahârî'nin sözlerinden etkilenen Abdülhalîm Çelebi, başındaki destarlı sikkeyi çıkarıp, Midhat Bahârî'ye giydirir.

Solda Midhat Bahârî ve ortada Bahâriye Mevlevîhânesi'nin tanınmış Neyzenlerden Emin Dede ve ismini tespit edemediğimiz bir Mevlevî (A. Kadri Yetiş arşivi)

Bu olay, Konya “Makam Çelebisi”nce yapılan son şeyhlik tayini olması dolayısıyla, Midhat Bahârî, Mevlevîler arasında, son Mevlevî Şeyhi olarak tanındı ve saygı gördü.

Dergâhlar kapandığı zaman (1925), kendisi Kasımpaşa Mevlevîhânesi Mesnevîhânı idi. Mevlevîlik aynı zamanda bir kültür ve sanat faaliyeti olduğundan, kendisi bu kültürle olan bağını hiçbir zaman koparmadı, hayatının sonuna kadar sürdürdü.

Midhat Bahârî Lise (İdadî) mezuniyetinin ardından, 17-18 yaşlarında, o zamanın birçok mektepli genci gibi, Maliye Nazareti kalemünde kâtip olarak göreve başladı. İki yıl sonra Orman Maden ve Ziraat Müdürlüğü kalemine naklen tayin edildi. Bir ara Akşehir Hatip Mektebi Türkçe ve Edebiyat muallimliği görevinde bulundu. Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulunca, bu bankanın haberleşme şubesi başkâtipliğine getirildi. Daha sonra Sümerbank Alım-Satım Şubesi Haberleşme Şefliği'ne tayin edildi ve emekli oluncaya kadar (1945) bu görevde kaldı.

Vefat tarihi olan 11 Temmuz 1971 yılına kadar, İstanbul Göztepe semtindeki mütevazı evinde ilmî çalışmalarını sürdür-

Midhat Bahârî'nin Sümerbank'ta çalıştığı yıllarda F. Nâfiz Uzluk'a gönderdiği bir resmi

dü. 1959 yılında açılan İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça öğretenliğine ücretli olarak tayin edildi ise de bu görevinde ancak bir buçuk sene kadar hizmet verebildi. Abdülkadir Keçeci-oğlu (Yaman Dede) da ücretli olarak Farsça derslerine geliyordu. Midhat Bahârî, derslerini, dostuna emanet ederek, görevi bıraktı. O sene eşinin vefa-

tı, ilerlemiş yaşı ve sağlık durumu, Göztepe'den Fındıklı'ya üç-dört vasıta ile gidip gelmenin zorluğu yüzünden, söz konusu görevi daha fazla sürdüremedi.

Midhat Bahârî, içinde bulunduğu kültür çevresinin etkisiyle küçük yaştan itibaren şiirler yazmaya başlamış, ancak şiirlerini ve yazılarını, lise tahsilini tamamladıktan sonra yayınlamıştır: *Hazine-i Fünûn*, *Mektep*, *Malumât*, *Terakki*, *Tercüman-ı Hakikat* ve *Resimli Gazete* gibi o devrin belli başlı yayın organlarında yazmıştır. Nesir ve şiirlerinde, "Midhat Bahârî", "Nurizâde Midhat", "Midhat Bahârî Hüsâmî" gibi imzalar kullanmıştır.

Gerek şiirlerinde, gerek nesirlerinde, Servet-i Fünûncuların dilini andıran ağır ve sanath bir Türkçe görülür. Meselâ Midhat Bahârî Hüsâmî imzasıyla yayınladığı *Tercüme-i Risâle-i Sipehsâlâr* (Dersâadet Selanik Matbaası, 1331/1914) böyle ağır ve sanath bir dille tercüme edilmiştir. Oysa daha sonra, özellikle dil devriminden sonraki yazılarında, eski dilden uzaklaşmış, oldukça arı ve duru bir Türkçe ile yazmaya başla-

mıdır. Özellikle şiirlerinde, Mehmet Âkif'i ve Yahya Kemal'i andıran bir dil kullanmıştır:

Semazenlerle ilgili şu kıta buna misal gösterilebilir:

“Sanma beyhûde döner vecde gelen âşıklar;
Mest-i cânân olarak akla vedâ, eylerler.
Nâydan bâng-i elestîyi duyup, âh ederek;
Hakk'ı âğûşa sarar, öyle Semâ eylerler.”

Tevhîd inancını da şu mısralarla dile getirir:

“Bütün esrâr-ı hilkat nûr-i vahdetten ibarettir.
Bu eşya Hakk'ın esmâsıyla rengârenk olur zâhir.
Görölmüştür senin nurunla Allah'ım muhakkak 'Bir'.
Cihanda var olan her şey mine'l-evvel, ile'l-âhir”

Hazret-i Peygambere aşkını ve hâlini şu niyaz ile arzeder:

“Gönlümüz, gül yüzünün âşık-ı pervânesi,
Cânımız, pertev-i hüsnünle yanan aşk âteşi,
Bir eşin varsa, yine kendin o bir tane eşi.
İki âlemde de sensin bize Hakk'ın güneşi.
Ey nebiy-yi ezeliyyü'l-ebediyyü'l-Kureşî!”

Yıllar süren uzun bir hasret döneminden sonra, Hazret-i Pîr'in türbesinde okuduğu uzunca şiirden, buraya aktarılan şu bir kaç beyit, onun Mevlâna'ya olan hayranlığına delildir:

“Ey zîynet-i bağ-ı ebediyyet sana geldik.
Ey Kâ'be-i maksûd-i hakîkat sana geldik.

Biz zerrelerez, sen ise hurşid-i İlahî,
Ey vâris-i sultân-ı risâlet sana geldik.

Lâyık değiliz gerçi bu firdevs-i cemâle,
Biz boynu bükük, acz ile hazret sana geldik.

Ey neş'emiz, îmanımız, ümîdimiz ey Pîr!
Bîçâreleriz, eyle mürüvvet sana geldik.”

“Mihrâb-ı Aşk” isimli bazı şüirlerinin yer aldığı divanındaki şüirlerin tamamı Mesnevî neşvesini taşır. O şüirler, şâirinin nasıl bir Allah ve Resulullah âşığı, nasıl bir Mevlâna hayranı olduğunu açıkça ortaya koyar.

“Mesnevî Gözüyle Mevlâna” adlı eserinde, Hz. Mevlâna’yı, Peygamber Efendimiz’in izinden giden bir İslâm âlimi ve velisi olarak, aslî hüviyetiyle tanıtmaya özen gösterir. Onu, bir takım yabancı ideoloji mensuplarının keyfi anlayışlarından ve istismarlarından korumayı hedefler. Onu, ozan veya filozof şeklinde tanımlamak isteyen boş yaklaşımlardan uzak tutmaya çalışır.

Midhat Bahârî doksan yaşının üstünde vefat etti. Son nefesine kadar hiçbir unutkanlık belirtisi göstermedi. *Mesnevî*’den ve *Divân-ı Kebir*’den şüirler okur, ilgili âyet ve hadisleri de delil getirirdi. Taptaze hafızası, pırl pırl zekâsıyla ve çok ince lâtifeleriyle herkesi hayretler içinde bırakırdı. Bir sohbet sırasında, “Efendim, mâşallah ne kadar sağlam bir hafızanız var!” demiştim. O da “Mevlevîlerde, üç haslet bulunur: Yürekerinden ölüm korkusu kalkar, kınanmaktan korkmazlar, bunaklık illetine uğramazlar” buyurmuştu.

Mevlevî neşvesiyle yaşadı. İmanını aşk hâlinde yaşayan bir bahtiyardı. Bir şüirinin mahlas beytinde aşkını şöyle dile getiriyordu:

*“Ey Bahârî, feyz-i Mevlâna ile yoktur hazân!
Sen bahâristân-ı sevdasın, derûnun lâlezar.”*

Midhat Bahârî, Hz. Mevlâna’yı yakından tanımakla kalmamış, onun “hâl”iyle hâllenmiş, tasavvuftaki adıyla “Fenâfişseyh” makamına erişmiştir. Mevlevî zarafetiyle İstanbul efendiliğini şahsında mezcetmiş olan merhumun kabri, İstanbul’da Sahra-yı Cedid mezarlığındadır.

Tanıyanların Dilinden Midhat Bahârî (1879-1971)

1879 yılında doğup, gençliğini Bahâriye Mevlevîhânesi'nin nezih ortamında geçiren ve çeşitli öğretmenlik ve memurluk görevlerinde bulunduktan sonra Sümerbank'tan emekli olup evinde 'hâl ehilleriyle' sohbetlerde bulunan Midhat Bahârî, geriye bıraktığı eserleriyle adını hâlâ devam ettirirken, sohbetlerine katılan başta merhum Şefik Can, Dr. Emin Işık, Hâfız Hüseyin Top ve A. Kadri Yetiş olmak üzere günümüz Mevlâna ve Mevlevîlik konusunda değerli araştırmalar ve çalışmalar yapan şahsiyetlerin yetişmesinde de büyük etken olmuştur.

Hâfız Hüseyin Top Beyefendi, Beylerbeyi Hamîd-i Evvel Camii'nde imam iken tasavvufa meyilli olmadığını belirterek Midhat Bahârî ile tanıştıktan sonra ise bu kapının câzibesine kapıldığını ve Mevlâna'nın "kıtmîr"i olduğunu vurgular. Bahârî'nin Caddebostan'da oturduğu dönemlerde arkadaşları Reşit Sarıca'nın tavsiyesiyle 1965 yılının sonbaharında Bahârî'nin evindeki sohbetlere katılmaya başlayan Hüseyin Top, bu kapıdan bir daha ayrılmaz ve "Efendim" dediği şeyhi Bahârî'yi "sessiz, sakin, karşısındakine değer veren, ay gibi aydınlık ve feyz dolu mübârek bir insan" olarak anar.⁷ Hüseyin Top, Midhat Bahârî'nin son dönemlerini Seniha Bedri Göknîl Hanımefendi'nin evinde geçirdiğini ve tam bir 'Muhammedî ahlâkla' çevresindekileri ve sohbetlerine devam eden kişileri aydınlattığını da belirtir. Bir "Mevlâna ailesi" haline gelen bu toplantıların genellikle "sükut toplantıları" halinde geçtiğini ve fazla konuşulmadan "irşad" yapıldığına dikkat çeken Hüseyin Top hatırasından hiç silinmeyen bir olayı şöyle nakleder: "Ahmed Hemedanî adlı bir din adamı (ahund) vardı. Zaman zaman görüşürdük. Bir gün sohbet esnasında; 'Bir gün rüyamda Allah Resûlü'nü görsem, yâ Resulâllah, Âişe ile

7 H. Hüseyin Top, *Mevlevî Usûl ve Âdâbi*, s. 72 (Dipnot)

Midhat Bahârî (önde) arkadaşiler (soldan sağa) Hâfız Hüseyin Top,
Reşit Sarıca ve Dr. Emin Işık (Ali Fikri Kökçin arşivi)

evlenmenizin sebebi neydi?’ diye sormak isterim deyiverdi. Fakîr de ahundun bu sözlerini Midhat Bahârî Efendim’e naklettim. O zerafet timsali Efendim celâllendi, yeleleri kabarmış bir arslan gibi kükredi; ‘O kim oluyormuş da Efendimiz’e suâl soracaktı, bu cür’eti nerden almış?’ derken o altın sarısı rengi kan rengine bürünüvermişti... Fakîr, Efendim’in bu denli üzülmüne sebep olduğumdan dolayı kendisinden daha fazla üzülmüştüm.”⁸

Midhat Bahârî’nin Seniha Bedri Göknil Hanımefendi’nin Göztepe’deki evinde gerçekleştirdiği sohbetlerini bu toplantıların müdâvimi ve hazırlayıcısı merhum Şefik Can’dan dinlediği çerçevede bir makalede kaleme alan H. Nur Artıran da bu gönül sohbetlerini şöyle nakleder:

“...Mithat Bahari Hazretleri artık kendisine ilâhî duygularla gönülden bağlanan, Seniha Bedri Göknil’in Göztepe’de bulunan villâsında yaşamaya başlamıştı. Çarşamba ve Cumartesi günleri de, Hâk âşıklarına sohbetler yapıyordu. Çarşamba günü yapılan toplantıya mânevi olgunluğa erişmemiş yeni dervişler katılıyordu. Cumartesi toplantıları ise; Seniha Bedri Göknil’in, entelektüel kişiliği, geniş dost yelpazesi, kişisel gayretleri, özellikle özverili sonsuz hizmet etme aşkı neticesinde, büyük bir coşkuyla geçiyordu. Dönemin çok değerli ve tanınmış tasavvufçuları, edebiyatçıları, şairleri, mûsikîşinasları, âlimleri, hattatları, hâfızları, en önemlisi de, Mevlânâ âşıkları bu sohbetlere huzur içinde büyük bir şevkle katılıyordu. Seniha Bedri Göknil; gönül gibi güzel ve geniş olan, yaşadığı hanesinin kapılarını, samimi duygularla herkese sevgiyle açmıştı. Böylece birçok kişi bu sohbetlerin müdâvimi olurken, Mit-

8 Sayın Hâfız Hüseyin Top Beyefendi bu bilgileri bize faksla ulaştırmıştır; katkılarından dolayı zât-ı âlilerine teşekkür ederiz. Hüseyin Top hocanın Midhat Bahârî aracılığı ile Mevlevîliğe intisabı ve sohbet toplantılarındaki hatıraları için bkz. Hüseyin Top, “Aşkın Mihrabı Mevlâna”, *Kültür*, Üç Aylık Kültür Sanat Araştırma Dergisi, Kış 2006, Sayı: 5, “Hz. Mevlâna Özel Sayısı”, İstanbul, 2006, s. 96 vd.

hat Bahari Hazretleri de, huzur içerisinde birçok kişinin gönül hanesine mihman olmuştu. Her hafta yapılan sohbetlerin ana konusunu genellikle, Mithat Bahari Hazretleri ve Seniha Bedri Göknîl'in çok yakın dostlarından; Şefik Can hazırlıyordu. Özellikle bu gün için *Divan-ı Kebir*'den bir gazel seçerek, Mithat Bahari Hazretleri'ne getiriyordu. O zamanlar fotokopi makinesi yaygın olmadığından, seçilen gazeli kopya kâğıtlarıyla çoğaltarak gelen bazı misafirlere de dağıtıyordu. Mithat Bahari Hazretleri de Farsça olan bu gazelleri tercüme ederek açıklamalarını yapıyordu. Bu vesileyle sohbetler genişleyip derinleşiyordu. Güne iştirak eden mûsikîşinasların, Mevlevî ayini ve tasavvûf müziği icrasıyla bu günler büyük bir zevk-i mânevi içinde geçiyordu...⁹

Midhat Bahârî'nin sohbetlerinin müdâvimlerinden Emin Işık hoca ise, Bahârî'nin Çelebilik makâmının tayin ettiği son şeyh olması bakımından saygı gördüğünü belirterek, onun sadece Mevlâna'yı ve eserlerini tanıtmakla yetinmeyip bu vasıfları kendi özünde yaşadığını vurgular ve onun Mevlevîler hakkında söylediği şu sözlere dikkat çeker: "Midhat Bahârî gerçek Mevlevîlerde üç özellik bulunduğunu söyler, bunları ölüm korkusu duymama, kınanmaktan korkmama ve ileri yaşlarda bunamama şeklinde sıralardı."¹⁰

Emin Işık Hoca Midhat Bahârî'nin, zarif, hassas ve edepli bir insan olduğunu tekrar tekrar vurguladıktan sonra, terbiyesinin kalp kırmaya izin vermediği için, üzüntülerini belli etmediğini ve hep içine attığını söyleyerek, "bu yüzden de çok acı çekerdi" demekte ve o gönül sohbetlerinden hatırasını canlı tuttuğu şu anılarını bizlerle paylaşmaktadır:

Hüseyin Top, Reşit Sarıca Ağabey ve bendeniz, her pazar günü, saat on ile on iki arasında kendisini ziyarete giderdik.

9 H. Nur Artıran, "Ben Sizin Aşkınızın Aşkuyum", *Kevkûl*, Sûfî Gelenek ve Hayat, Ocak-Mart 2003, ss. 72-79

10 Emin Işık, *agm.*, s. 7

Midhat Bahârî (ortada) bir sohbet esnasında (Ali Fikri Kökün arşivi)

gleden sonra, ziyarete gelenler çoğalıyor diye, erken sayılan bu saati, bize kendisi vermişti. Hüseyin Bey, Yüksek İşl m Enstitüsü'nden sınıf arkadaşımdı. Reşit Ağabey de ünlü tezhip i Rikkat Hanımefendi'nin oğluydu. M tad ziyaretlerimizden birinde, kendisini, biraz halsiz ve neşesiz gördük. Reşit Ağabey, "Efendim, geçmiş olsun, rahatsız mısınız?" dedi. O da "Hayır evl dım, şükür Allah'a değilim, l kin  zg n m" diye cevap verdi. Reşit Ağabey, "Niçin efendim, ne oldu ki?" diye sorunca, bir süre sustu, cevap vermek istemiyor gibiydi. Kısa bir teredd ttten sonra öfkeli bir sesle "Olmaz efendim, böyle edepsizlik, olmaz! Cen b-ı Pür'e karşı, bu yapılmaz! D n bir hanımefendi geldi, elinde ac ip hezeyanlarla dolu bir de kitap vardı. Bu şiirleri, bana Hazret-i Mevlâna yazdırdı, diyerek saatlerce onları okudu durdu. Asabımı alt üst etti. İlk defa ziyaretime gelen birinin kalbini kırmak istemedim, kendisine bir şey demedim. L kin çok  z ld m. Kitabına, "Hazret-i Mevlâna'dan Esintiler" ismini vermiş. şiir mi, nesir mi, her neyse, yazacaksan, kendin yazarsın, ne diye Hazret-i P r'i  let edersin? G ya, her gece Hazret-i P r Efen-

dimiz, kendisine geliyormuş ve sabahlara kadar, bunları yazdırıyormuş. Olacak şey mi bu!”

Ben, işi şakaya vurup, neşelendirmek istedim, “Üzülmeyiniz efendim!” dedim, “Hazret-i Pîr, orada, her gece Şems Hazretleri ile sohbettedir. Merak etmeyiniz, Şems’i bırakıp da bir yere gitmez!” Bu sözüm üzerine, “Hay Allah iyiliğini versin! Galiba öyledir” deyip, başladı gülmeye.

Sanatçı ve Mevlâna dostu Nezih Uzel de bir sohbet sırasında, kendisine, “Efendim. Hazret-i Mevlâna’yı tanımasaydım hana çok yazık olurdu” deyince, o da “Evlâdım, hepimize çok yazık olurdu” demiş. Midhat Bahârî Efendi, Mevlâna ve *Mesnevî*’den bahsedilince, heyecanlanır, yüzünün rengi değişirdi. Konya sözü bile onu heyecanlandırmaya yeterdi. İşte böyle bir Mevlâna ve dolayısıyla Konya sevgisi vardı.¹¹

Tanınmış mevlevî neyzenlerden Halil Can’ın eğitimi ve terbiyesinde yetişip, onun aracılığı ile Midhat Bahârî’ye intisap eden Postnişîn A. Kadri Yetiş, Bahârî’nin Bağdat Caddesi’ndeki evlerinde yapılan toplantılara devam ettiğini belirterek orada yaşadığı bir olayı şöyle nakleder:

Her zaman olduğu gibi Midhat Bahârî Efendim’in devlet-hânesinde toplanmış kendilerini dinliyorduk. O günkü toplantıda rahmetli Postnişîn Selman Dede, teyzeleri ve Bahâriye Mevlevîhanesi Şeyhi Hüseyin Fahreddin Dedemizin kerimeleri rahmetli Destina Teyze, Selman Dedemizin muhterem zevceleri rahmetli Melâhat annemiz de bulunuyorlardı. Tath bir sohbet uzayıp gidiyor, efendim *Divân-ı Kebîr*’den *Mesnevî-i Şerif*’ten ve diğer tasavvufi eserlerden okuyor, örnekler veriyor ve açıklıyordu. Biz canlar ise, sessizce dinlerken rahmetli Şefik Can hoca notlar tutuyor, ara sıra mevzua girip sualler

11 Emin Işık hocamız bu hatıraları kaleme alarak bize gönderme lüfunda bulunmuştur. Kendilerine tekrar teşekkür ediyoruz.

soruyordu. Bir ara kutuptan bahsedildi. Bu sırada şeyhimizin yanındaki koltukta oturan rahmetli Destina Teyze:

– Efendim, kutbu'l-zaman kim?

diye aniden bir soru sordu.

Şeyhimiz hiç sesini çıkarmadı, uzun süre sessiz kaldı. Uzun uzun şeyhimin kızının gözlerinin ta içerisine derin derin baktı. Aynı şekilde Destina Teyze de ona derin derin baktı. Neler olmuştu, aralarında neler geçmişti. Nihayet Bahârî Hazretleri'nin yüzü aniden değişti. Mûnis derinden gelen bir sesle o büyük şeyhinin kızına:

– Söylersem ne yaparsın?

diye sordu.

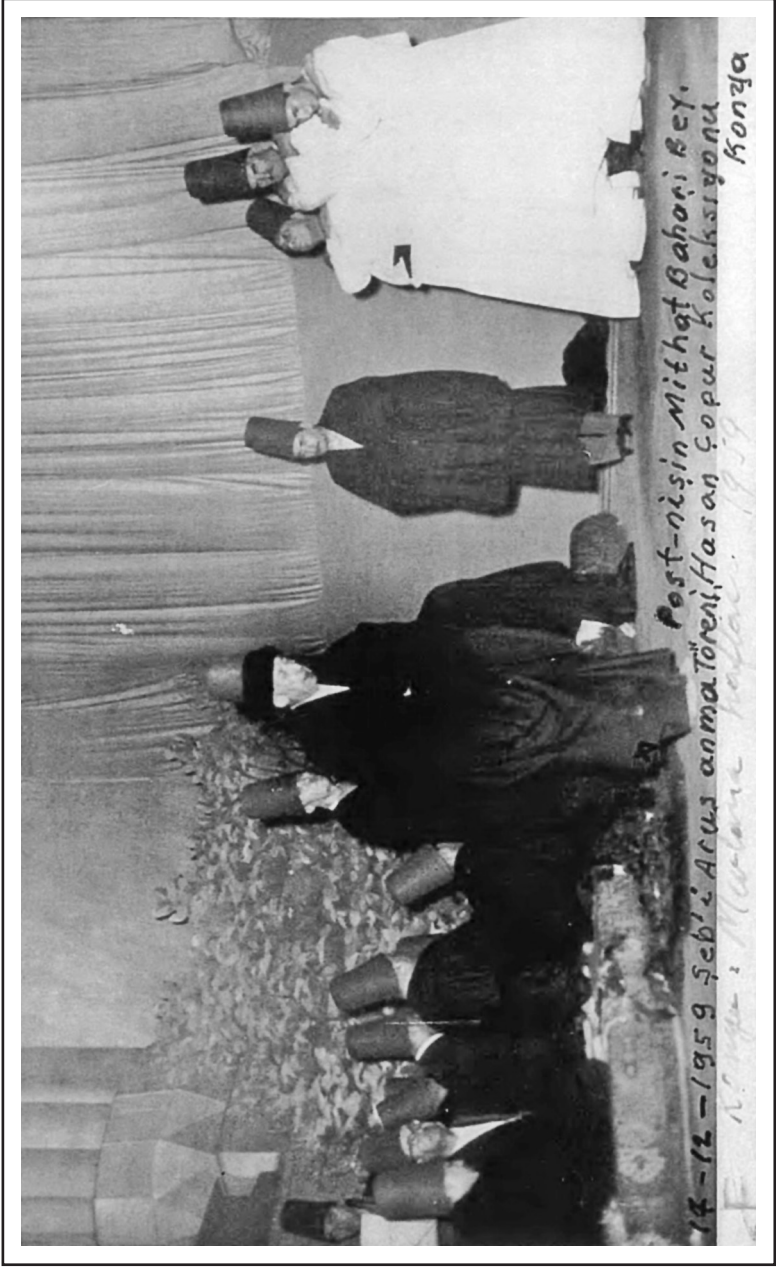
Destina Teyze de, ayaklarının altına öperdim, diyerek Midhat Bahârî Hazretleri'nin ayaklarına kapandı.

Ta çocukluklarından beri Bahâriye Mevlevîhânesi'nin o esrarlı ilâhî aşk katan havasında beraber büyümüş bu iki aziz insan, yıllar sonra birbirlerinin içindeki o büyük ilâhî aşkı duyararak hissederek vahdet sırrına ermişlerdi.

Şoke olmuş, uzun süre onu tesiri altında kalmıştım. Oradan ayrılırken içimde büyük bir sürur ve sevinç vardı. İçimde yeni bir güneş doğmuştu (...) ¹²

Değerli Mevlâna dostu ve araştırmacısı merhum Şefik Can, Hakk'a yürümezden evvel asistanı Nur Artıran Hanımefendi aracılığı ile 1960'lı yılların başından itibaren yukarıda da bahsi geçtiği şekilde Cumartesi ve Pazar günleri Bahârî Efendi'nin sohbetlerine katıldığını ve kendisinden de bu sohbetlerden büyük ölçüde faydalandığını bize söylemişti.

12 Postnişîn A. Kadri Yetiş Dede'ye de ilk kez burada yayınlanan bu hatıraları kaleme alarak bize gönderme lütfunda bulunduğu için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

1959 yılı Şeb-i Arûs töreninde Postnişin Mihtat Bahârî ve Semâzenler (Hasan Çopur arşivi)